

Regeringskansliet
Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över Betänkande En översyn av kontrollorganisation och finansieringen av kontroll i livsmedelskedjan för att förenkla för företag (SOU 2025:64)

Er beteckning: LI2025/01164

Sammanfattning

Länsstyrelsen avstyrker en centralisering av livsmedels- och foderkontrollen till Livsmedelsverket och Jordbruksverket. Om livsmedelskontrollen ska flyttas förordas en regionalisering till länsstyrelserna. Länsstyrelserna har utarbetat system för samordning av kontroll inom länsstyrelsen och för samsyn inom och mellan länsstyrelser. Länsstyrelserna har god kännedom om förhållanden i länet och har dessutom främjandeuppdrag, beredskapsansvar samt ansvarar för flera andra kontrollområden i livsmedelskedjan som till exempel djurskydd, läkemedel, hygien och grundvillkor.

Länsstyrelsens roll som krisberedskapsmyndighet riskerar att försvagas om förslaget genomförs. Länsstyrelsen har ett särskilt ansvar att hantera kriser där livsmedelskedjan påverkas, till exempel epizootier, långvariga elavbrott och väderhändelser. Att ta bort kontrollen av livsmedel och foder skulle avlösa länsstyrelserna nödvändig kompetens inom området.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att Livsmedelsverket ska vara den myndighet som utför djurskyddskontroll på slakterier.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att det ska utses officiella veterinärer på länsstyrelserna för att ansvara för kontrollen av transport av djur till slakt.

Vad gäller kontrollen av animaliska biprodukter (ABP) kan länsstyrelsen tänka sig en centralisering av kontrollen av transportörer till Jordbruksverket. Alternativt en stärkt nationell samordning med ett nationellt kontrolluttag liknande det som görs i primärproduktionen. Vad gäller kontrollen hos lantbrukare och livsmedelsproducenter bör den kontrollen utföras av samma myndighet som utför livsmedels- och foderkontrollen.

Det är rimligt att kontroll ska kunna överlåtas mellan kontrollmyndigheter om det är till nytta för enskilda företag.

Arbete med överföring av uppgifter, utökat råd och stöd, samordning och dialog går att utföra oavsett förändringar i kontrollansvar. Likaså är inte regelförenklingar avhängigt av att kontrollen centraliseras.

Motivering till länsstyrelsens ställningstaganden och övriga synpunkter nedan.

16 Kontrollorganisationen behöver förändras

Antalet kontrollmyndigheter behöver minska

Länsstyrelsen instämmer i bedömningen att antalet kontrollmyndigheter behöver minska för att öka likvärdighet, effektivitet och förutsägbarhet.

Förutom en centralisering skulle det kunna ske genom en överföring av kontrollverksamheten till länsstyrelsen eller en reglering hos kommunerna om ett lägsta antal årsarbetskrafter.

Länsstyrelsen bedömer att det bäst sker genom att den kontroll av livsmedel och animaliska biprodukter (ABP) som idag utförs av kommunerna flyttas över till länsstyrelserna.

Det blir då totalt 23 kontrollmyndigheter och med ett fördjupat samarbete mellan Livsmedelsverket, Jordbruksverket och länsstyrelserna och en gemensam struktur för vägledning skulle målet med enhetlighet kunna uppnås med bibehållen regional förankring.

Redan idag är länsstyrelsen den naturliga regionala aktören för många företag.

17.4.3 Den kommunala livsmedelskontrollen flyttas över till länsstyrelserna

Länsstyrelsen bedömer att länsstyrelserna kan ta över den kommunala kontrollen av livsmedel

Länsstyrelsen bedömer att risken för att tillräcklig likvärdighet inte uppnås är mycket liten. Länsstyrelserna har god erfarenhet av operativ kontrollverksamhet. Det finns en befintlig myndighet med regional kännedom. Det finns upparbetade system för samsyn och utvärdering. I och med länsstyrelsernas uppdrag att stödja och samordna kommunernas livsmedelskontroll finns kännedom om och förståelse för de lokala förhållandena. Hos länsstyrelserna finns dessutom, genom länsveterinärerna, en mycket god kunskap om livsmedelshygien och smittskydd.

Övertagandet av djurskyddskontrollen 2009 har lett till att länsstyrelserna upparbetat regionala och nationella forum för samsyn och samverkan inom området. Sådana samverkansfora finns också för primärproduktionen och de veterinära områdena. Det finns alltså redan strukturer som kan ta hand om eventuella risker för bristande likvärdighet.

Utredningen har kommenterat att kontrollfrekvensen i primärproduktionen i dagsläget är låg. En anledning till detta är att hela kontrollområdet inom livsmedel, djurskydd och allmänna veterinära frågor är underfinansierat. Det har under många år tillförts uppgifter utan att tilldela därför erforderliga medel.

19.1 Livsmedelsverket får ansvaret för livsmedelskontrollen

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att centralisera all kontroll av livsmedel till Livsmedelsverket

Som utredningen anger är det viktigt att kontrollerna är likvärdiga över landet. Länsstyrelsen kan förstå behovet av en koncentration och en minskning av antalet kontrollmyndigheter. Fördelarna är flera, såsom kompetensförsörjning, enhetlighet och kompetensutveckling. Länsstyrelsen delar dock inte utredningens slutsats att det bäst låter sig göras genom en centralisering till

Livsmedelsverket. Även om det kan vara lättare med samsyn och styrning i en central myndighet så skulle det problemet kunna lösas med en förbättrad och utökad vägledning till de myndigheter som utför kontrollen.

Det anges att Livsmedelsverket bör ha minst ett regionkontor i varje län. Länsstyrelserna har redan regionala kontor och en god lokalkännedom. Länsstyrelserna har dessutom god erfarenhet av att utföra operativ kontroll inom flera olika områden. Det finns utarbetade system för samsyn både inom och mellan länsstyrelser. Det finns flera vinster med att hålla ihop hela livsmedelskedjans kontroller. Inte minst när det gäller användandet av gemensamma materiella resurser, samordning och genomförandet av kontroller. Länsstyrelsen gör samkontroller för att effektivisera kontrollerna, minska klimatavtryck och minska belastningen på företagen både när det gäller tid och kostnad. För primärproducenterna blir det onödigt komplicerat med ytterligare en kontrollmyndighet.

Frågan om revision av den livsmedelskontroll som idag utförs av kommunerna kommer att lösa sig även om kontrollen skulle regionaliseras till länsstyrelserna i och med att Livsmedelsverket redan idag har uppdraget att revidera länsstyrelsernas verksamhet.

Länsstyrelsen befarar att det blir både komplicerat och onödigt dyrt att bygga en ny regional organisation. Det finns risk att det blir svårt med kompetensförsörjningen om två statliga organisationer ska konkurrera om personal med samma utbildningsbakgrund. Om förslaget genomförs kommer länsstyrelserna ändå behöva personal med kompetens i primärproduktion för de kontrollområden som blir kvar (djurskydd, läkemedelshantering, smittskydd, hygien, grundvillkor).

19.2 Jordbruksverket får ansvaret för kontrollen avseende foder och ABP

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att centralisera kontrollen av foder

Argumenten för detta är desamma som gäller för centraliseringen av livsmedelskontrollen.

Länsstyrelsen förordar här att foderkontrollen även fortsatt utförs av länsstyrelserna.

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att centralisera all kontroll av ABP

Transportörer

När det gäller transportörer av animaliska biprodukter så är den kontrollen i behov av förändring. Transportörerna kör ofta i flera län och ibland i hela landet. Det finns därför starka skäl för en centralisering. Kontrollen kräver dock regional närvaro. Det finns relativt få kontrollobjekt (ca 500) och det är svårt att göra ett relevant riskbaserat uttag i varje län. Att centralisera kontrollen skulle vara ett sätt att få bättre riskvärdering. Ett nationellt kontrolluttag med länsstyrelserna som utförare av kontroll skulle också kunna lösa problemet.

Övrig ABP-kontroll

När det gäller kontrollen av ABP hos företag och primärproducenter så bedömer länsstyrelsen att den lämpligen ska utföras av den kontrollmyndighet som utför livsmedels- och foderkontrollen. Förvaring av döda djur (och eventuellt andra animaliska biprodukter) på lantbruk är en fråga som kan ha koppling till både smittskydd och djurskydd och bör lämpligen utföras av länsstyrelsen.

Frågan om revision av den ABP-kontroll som idag utförs av kommunerna kommer att lösa sig även om kontrollen skulle regionaliseras till länsstyrelserna i och med att Jordbruksverket redan idag har uppdraget att revidera länsstyrelsernas verksamhet.

19.3.1 Länsstyrelserna ska genom officiell veterinär kontrollera transport till slakt och 19.3.2 Jordbruksverket ska kunna utnämna veterinärer inom länsstyrelsen till officiella veterinärer

Länsstyrelsen bedömer att det är rimligt att länsstyrelserna kontrollerar transport till slakt genom

officiella veterinärer och att dessa utnämns av Jordbruksverket efter ansökan av länsstyrelsen

Länsstyrelsen bedömer att det är en nödvändig förändring.

Som följer av artikel 38 i förordning (EU) 2019/627 ska officiell veterinär verifiera efterlevnaden av bestämmelserna om djurskydd vid transport av djur som är avsedda att bli livsmedel.

Länsstyrelsen bedömer att det är lämpligt att transportkontroller även fortsättningsvis genomförs av länsstyrelserna eftersom det vid kontroll på väg stoppas djurtransportfordon av alla slag, inte bara slakttransporter. Att skilja på dessa mellan olika myndigheter så att Livsmedelsverket skulle utföra kontroll på väg av transporter till slakt skulle bli både krångligt och dyrt.

Det är lämpligt att Jordbruksverket efter ansökan av länsstyrelserna utnämner officiella veterinärer som kan vara redan anställda länsveterinärer eller, om man så vill, särskilt för ändamålet anställda veterinärer. Det bör dock noteras att de veterinära arbetsuppgifterna på länsstyrelserna är många och redan i nuläget underfinansierade och underbemannande.

19.3.3 Länsstyrelserna ska kunna överföra uppgifter om kontroll av transport till slakt till Livsmedelsverket

Det är nödvändigt att kunna överföra uppgifter om kontroll av transport till Livsmedelsverket

Livsmedelsverket har officiella veterinärer på plats på slakterierna. Det är därför rimligt ur resurssynpunkt att kontroll av transport vid avlastning överförs till Livsmedelsverket och att de ges mandat och möjlighet att kontrollera inte bara djuren utan även transportfordonet.

Överföringen bör, som utredningen framhåller, ske skriftligen, centralt och med exakta beskrivningar om vad som ska kontrolleras och hur kontrollresultaten ska överföras till länsstyrelsen.

19.3.4 Livsmedelsverket ska kontrollera djurskydd i slakterier

Livsmedelsverket bör kontrollera djurskydd vid slakterier

Länsstyrelsen välkomnar förslaget och ser att det kommer att bli positivt för samtliga berörda parter. Förslaget att endast en myndighet skulle ha ansvaret för djurskyddskontrollerna på slakterier framkom redan i en rapport om myndighetsgemensam samverkan som togs fram av Jordbruksverket, Livsmedelsverket och länsstyrelserna 2020. Eftersom Livsmedelsverket redan har personal på plats, och i och med EU-lagstiftningens krav, är det enda rimliga att Livsmedelsverket har uppdraget. Det kommer att bli tydligare för slakteriföretagen och det kommer att minska både dubbelarbete hos myndigheterna och risken för att saker ramlar mellan stolarna.

Självklart ska det inte förändra Livsmedelsverkets informationsansvar¹ om sådana djurskyddsproblem som kan ha uppkommit i primärproduktionen.

19.4 Möjlighet till överlåtelse av operativ foder- och ABP-kontroll

Det är lämpligt att kunna överlåta operativ kontroll gruppvis

Om förslaget genomförs är det både rimligt och lämpligt att den kontrollen överläts till den myndighet som utför livsmedelskontrollen när det är till nytta för enskilda anläggningar och företag.

¹ Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2019/627, Artikel 39.2 b)

19.5 En övergångslösning avseende revisionen av livsmedels- och ABP-kontrollen

Revisioner av de kommunala kontrollmyndigheterna behöver genomföras

Länsstyrelserna har varit beredda att utföra dessa revisioner under förutsättning att frågor om bemyndigande och finansiering har löst sig. Eftersom ingen sådan lösning har presenterats är det bra att frågan tas om hand genom Livsmedelsverkets försorg.

20.1.4 Det finns ett behov av att kunna dela information mellan kontrollmyndigheterna

Länsstyrelsen förordar att myndigheterna ska kunna utbyta nödvändig information utan hinder av sekretess

Oavsett om övriga förslag i utredningen blir genomförda så är det av största vikt att denna förändring genomförs. Det är orimligt att uppgifter som en myndighet behöver för sitt kontrollarbete inte kan överföras på grund av sekretess. Det behövs dessutom, som utredningen anger, en uppgiftsskyldighet. För att få kontrollen effektiv och för att få effekt av kontrollen är det nödvändigt med ett heltäckande underlag.

21.3 Övergripande bedömningar av offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet som bör finansieras helt eller delvis med allmänna medel

Länsstyrelsen anser att offentlig kontroll av livsmedel, foder och ABP i primärproduktionen bör finansieras med allmänna medel

Som utredningen konstaterar har regeringen uttalat att kontroll av livsmedel och foder i primärproduktionen ska anslagsfinansieras för att stärka det svenska jordbrukets konkurrenskraft. Länsstyrelsen instämmer i förslaget att även fortsättningsvis ha det på det sättet (Avsnitt 21.3.3). Det känns naturligt att även ABP-kontrollen i

primärproduktionen finansieras på samma sätt då det är samma verksamhetsutövare som avses (Avsnitt 21.4.1).

21.6.2 Årlig avgift för foder- och ABP-kontrollen

Avgift för kontroll av ABP-transportörer bör tas ut i efterhand om länsstyrelserna fortsatt ska utföra kontrollen

Antal kontrollobjekt när det gäller transportörer av ABP är endast ca 500 i hela landet. De är dessutom ojämnt fördelade över landet och har ofta verksamhet i flera län, ibland i hela landet. I och med det är det komplicerat för varje länsstyrelse att på ett rättvist och rimligt sätt ta ut en årlig avgift. Om kontrollen kvarstår hos länsstyrelserna är det enda rimliga en efterhandsdebitering. Om Jordbruksverket tar över denna kontroll är det rimligare med en årlig avgift.

22.1 Råd och stöd

Länsstyrelsen bedömer att ett arbete med att förbättra råd och stöd inte är avhängigt av en centralisering

Förutsättningar för råd och stöd

De centrala myndigheterna har redan idag information till verksamhetsutövare på sina respektive webbplatser. Informationen är ofta heltäckande men kan naturligtvis alltid förbättras.

Vad gäller kompetens hos kontrollmyndigheten så finns både kontrollkompetens och förståelse för hela livsmedelskedjan hos länsstyrelserna. Vidare har länsstyrelserna god kännedom om regionala förhållanden. Samkontroller, samsynsövningar och vidareutbildning går att åstadkomma i befintlig organisation.

Variation i tillgänglighet

Ett centralt register där verksamhetsutövarna har "en väg in" till samtliga myndigheter har varit efterlängtat för att kunna underlätta för både myndigheter och verksamhetsutövare. Länsstyrelsen ser dock inte att det behövs en centralisering för att få detta till stånd.

Inte heller personalbortfall bör vara något problem att lösa under förutsättning att kontrollmyndigheterna har en viss storlek.

Bemötande

Länsstyrelserna har i många år arbetat med bemötandefrågor. Jordbruksverket har i samarbete med länsstyrelserna under 2024 genomfört en enkät rörande bemötande inom djurskyddskontrollen. De flesta djurhållare angav där att de var nöjda med djurskyddskontrollen och att bemötandet var gott.

Länsstyrelsen bedömer att en del av ett gott bemötande är att kontrollpersonalen även har kännedom om närliggande kontrollområden i livsmedelskedjan vilket redan är förhållandet hos länsstyrelserna.

22.3 Dialog med branscher och aktörer i livsmedelskedjan

Det kan vara bra att formalisera kraven på dialog med branscher och aktörer

Länsstyrelsen kan se behovet av ett mer formaliserat samverkansarbete med branscher och aktörer. Länsstyrelsen bedriver redan i dag regionalt samverkansarbete med bland annat LRF. Dock är det svårt att på regional nivå nå nationella aktörer och branscher. På nationell nivå är det rimligt att en central myndighet har ansvar för dialogen men det kan vara lämpligt att även representation från länsstyrelserna finns. Utredningen nämner att en förbättrad dialog har efterfrågats av bland annat primärproducenter (s 686). Primärproducenterna är inte en homogen grupp och det kan vara svårt att fånga upp på vilken nivå dialogen ska föras.

23 Ytterligare satsningar på små företag

En centralisering löser inte de utmaningar som finns för små företag

Länsstyrelsen bedömer att de förslag som tas upp i avsnitt 23.1 och 23.2 går att genomföra utan centralisering. Det går mycket väl att utöva en enhetlig och verkningsfull offentlig kontroll på regional

nivå. För de små företag som länsstyrelsen kommer i kontakt med är det dessutom ofta viktigt med djurskyddskompetens. En utökad dialog med företrädare för branschen kan förebygga många problem.

Länsstyrelsen har redan idag erfarenhet av att ge råd och stöd om regelverk till exempel när det gäller förprovning av stallbyggnader där det till exempel erbjuds möten innan processen påbörjas. Länsstyrelsen har också i många fall redan kontakt med flera av företagen inom ramen för landsbygdsutveckling. Den kontakten skulle kunna utökas för små företag som även behöver information om andra närliggande regelverk.

Vad gäller utbildningar för kontrollpersonal (avsnitt 23.2) om små företags förutsättningar så ser inte länsstyrelsen något hinder att Livsmedelsverket tillhandahåller utbildningar till övriga myndigheters personal vid behov.

24 Förenklingsarbetet måste intensifieras

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om fortsatt arbete med regelförenklingar

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget att det inrättas en funktion för regelförenklingar inom Regeringskansliet. Det behövs ett strukturerat långsiktigt arbete som ser till företagens intresse och bevakar proportionalitetsfrågan, inte minst när det gäller sanktioner som kan drabba mindre företag väldigt hårt.

Det är av yttersta vikt att arbetet bedrivs på både nationell och regional nivå och i samverkan med branschen.

Länsstyrelsen är dock inte av samma åsikt som utredningen att en centralisering per automatik omhändertar delar av problemet. Det är inte på regional nivå som regelkrånglet skapas.

Länsstyrelsen ser heller inte att det i dagsläget skulle vara rimligt med en gemensam lag för offentlig kontroll i livsmedelskedjan eftersom det finns närliggande områden vad gäller både djurskydd och läkemedelshantering där det kan blir gränsdragningsproblematik.

26.11.20 Konsekvenser för specifika verksamheter – Primärproduktionen

Länsstyrelsen bedömer att utredningens förslag innebär en orimlig förändring för primärproduktionen

Företag i primärproduktionen är som regel mycket små. Många är enmansföretag och företag med någon eller några enstaka anställda. Utredningens förslag innebär orimliga konsekvenser med två ytterligare kontrollmyndigheter. De kommer fortfarande att bli föremål för kontroller inom områden så som djurskydd, läkemedelshantering, smittskydd och miljö. Länsstyrelsen har svårt att se hur det skulle kunna bli någon fördel vare sig för primärproducenterna eller livsmedelssäkerheten.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Carin Jämtin med länsveterinär Helén Löfblad som föredragande.